

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

ЛІТОВКА-ДЕМЕНІНА СВІТЛАНА ГРИГОРІВНА

УДК 378.04:338.48

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ДО
ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Івано-Франківськ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Київському університеті туризму, економіки і права,
м. Київ, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
Любарець Владислава Вікторівна,
Національний педагогічний університет імені М.
П. Драгоманова,
доцент кафедри менеджменту інноваційних
технологій соціокультурної діяльності.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Маковецька Наталія Валеріївна,
Запорізький національний університет
завідувач кафедри туризму;

кандидат педагогічних наук, доцент
Сокол Тетяна Георгіївна,
Академія праці, соціальних відносин і туризму,
доцент, завідувач кафедри спеціальних
туристичних дисциплін.

Захист дисертації відбудеться «25» травня 2018 року о 14:30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 20.051.01 ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» за адресою: 76025, м. Івано-Франківськ, вул. Т. Шевченка, 79, конференц-зала Будинку вчених.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» за адресою: 76025, м. Івано-Франківськ, вул. Т. Шевченка, 79.

Автореферат розісланий «20» квітня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. О. Мацук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України процесами глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства обумовлено принципово нові вимоги до професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України. Реформи, які відбуваються в науці й освіті, спрямовані на забезпечення всебічного розвитку та професійної підготовки майбутніх фахівців задля досягнення ними високого економічного ефекту у самостійній діяльності. Якісна освіта є неодмінною умовою забезпечення сталого демократичного піднесення суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості. Це вимагає обґрунтування інноваційних підходів до професійної підготовки фахівців з урахуванням вимог конкретних галузей господарства, зокрема і сфери туризму.

Її динамічний розвиток закономірно посилює інтерес до проблем конкурентоспроможності фахівців на ринку туристичних послуг. Сучасний туризм є однією із провідних і найбільш динамічних сфер світового господарства, завдяки якій розвиваються об'єкти та інфраструктура із урахуванням місцевих культурних, політичних та історичних традицій. Істотний вплив туризму на головні сектори національної економіки забезпечує можливості для зайнятості населення унаслідок створення нових робочих місць. Відповідно, в Україні туризм посідає значне місце у формуванні валового внутрішнього продукту та активізації зовнішньоторговельного балансу.

Новітні тенденції розвитку сфери туризму спрямовані на зростання висококваліфікованих фахівців задля забезпечення ефективності професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг. Відтак, важливого значення набувають пошук і реалізація шляхів ефективного формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності, що і зумовлює актуальність порушеної проблеми.

Концептуальні засади професійної підготовки фахівців туризму закладено в Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про туризм» (2003), у Державній програмі розвитку туризму на 2002–2010 рр. (2002), Стратегії розвитку сфери туризму і курортів України на період до 2022 року (2013), в яких наголошено на необхідності її удосконалення задля забезпечення конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку туристичних послуг.

У дослідженнях різних аспектів проблеми професійної підготовки фахівців туризму, зокрема, професійній підготовці кадрів для туристичної сфери (О. Баглай, О. Бейдик, А. Віндюк, М. Галицька, Р. Загнибіда, Г. Зайчук, Л. Козак, В. Лозовецька, В. Любарець, О. Любіцева, М. Мальська, Г. Матвєєва, Л. Сакун, Т. Сокол, В. Федорченко, Н. Фоменко, Г. Цехмістрова та ін.); особливостям практичної підготовки фахівців з сфери туризму (А. Волкова, Л. Поважна, Н. Хмілярчук, М. Черезова, Г. Щука та ін.); професійній взаємодії (О. Полякова, Н. Шигонська та ін.); психолого-педагогічних основ спілкування й комунікації в туризмі (С. Александрова, Г. Андрєєва, Л. Грибова, Н. Кобзар, В. Лівенцова, Л. Орбан-Лембрик та ін.) ученими України приділено значну увагу.

Результати історико-генетичного аналізу процесу підготовки кадрів для екскурсійної діяльності представлено у роботах С. Грибанової, Т. Дьорової, Р. Дьякової, О. Костюкової, О. Любіцевої, Г. Матвєєвої, А. Слюсаренка, В. Федорченка, Л. Яковлевої та ін. Його окремі аспекти щодо підготовки екскурсовода досліджено у працях в контексті загальних питань теорії екскурсознавства С. Голубничної, Г. Долженко, О. Житнікової, Б. Ємельянова, Н. Проскуріна й ін., а також фактори проектування змісту професійної підготовки відповідно до вимог ринку праці обґрунтовано у доробку відомих учених-методологів освіти (В. Андрущенко, В. Байденко, С. Батишев, В. Беспалько, С. Гончаренко, Р. Гуревич, І. Зязюн, О. Любіцева, А. Маркова, Н. Ничкало, С. Сисоєва та ін.); теоретико-методичні підходи до обґрунтування закономірностей і принципів формування змісту туристичної освіти розкрито в дослідженнях В. Баранової, І. Зоріна, В. Квартальнова, А. Коноха, І. Кухти, В. Лозовецької, Л. Лук'янової, Л. Мальцевої, Н. Набатової, Н. Сударєвої, О. Фастовець, В. Федорченка, Н. Фоменко, Н. Хмілярчук, Г. Цехмістрової, Л. Чорної та ін.

Питання професійної орієнтації учнів щодо вибору професії „екскурсовод” розкрито О. Казьміною, науково-методичне забезпечення підвищення кваліфікації екскурсоводів – Н. Хуусконен, визначення змісту й методики викладання курсу екскурсознавства – І. Смирноюю.

Результати вивчення теоретичної джерельної бази, аналізу практичного досвіду з означеного аспекту проблеми, а також стан туристичної сфери уможливають виокремлення на цій підставі низки суперечностей між:

- потребою суспільства у фахівцях туризму, спроможних на високому рівні реалізувати професійну діяльність у різних туристичних структурах і недостатнім рівнем їхньої готовності до екскурсійної діяльності;
- необхідністю підвищення ефективності процесу підготовки майбутніх фахівців туризму й упущеннями у формуванні їхньої готовності саме до екскурсійної діяльності;
- потребою практичної реалізації навичок професійної взаємодії в екскурсійній діяльності зі споживачами туристичних послуг та відсутністю науково обґрунтованих технологій формування готовності фахівців до її здійснення.

Виявлені суперечності між соціальним замовленням туристичної сфери на професійну підготовку конкурентоспроможних фахівців туризму до екскурсійної діяльності, її практичне значення та недостатній рівень теоретичного й методичного забезпечення – зумовили вибір теми дисертації: **«Формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукового дослідження Київського університету туризму, економіки і права «Інноваційні технології в готельно-ресторанному та туристичному господарстві» (державний реєстраційний номер 0110U002913). Тему дисертації затверджено вченою радою Київського університету туризму, економіки і права (29.09.2014 р., протокол № 1) та узгоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (25.11.2014 р., протокол № 8).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель ефективного формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі їх ступеневої професійної освіти.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження:**

1. Охарактеризувати сучасний стан підготовки фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності.
2. З'ясувати сутність, зміст і структуру готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі їх професійної підготовки.
3. Довести ефективність організаційно-педагогічних умов забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у закладах вищої освіти до екскурсійної діяльності.
4. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність моделі формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі ступеневої професійної освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка фахівців туризму у вищих навчальних закладах України.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі їх професійної підготовки у закладах вищої освіти України.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань використано такі методи:

- *теоретичні*: аналіз й узагальнення філософської, теоретико-методологічної, психолого-педагогічної, навчально-методичної та фахової літератури щодо вищої професійної освіти; вивчення сучасного стану проблеми формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в їх професійній підготовці; історико-логічний і системно-структурний аналіз, моделювання, проектування та прогнозування;

– *емпіричні*: вивчення педагогічного досвіду навчально-практичної діяльності вищих навчальних закладів (спостереження, опитування та бесіди, анкетування, тестування);

– методи *математичної статистики* з використанням комп'ютерних технологій для опрацювання емпіричних даних, а також обчислення статистичних показників задля доведення ефективності процесу формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в умовах ступеневої підготовки у закладах вищої освіти України.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу здійснено у Київському університеті туризму, економіки і права (м.Київ); ДВНЗ «Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди» (м.Переяслав-Хмельницький); Національному транспортному університеті (м. Київ); Мукачівському державному університеті (м. Мукачево); Інституті професійного росту фахівців туризму і курортів (м.Київ); Київському державному коледжі туризму та готельного господарства (м.Київ). Загалом експериментом охоплено 228 студентів.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– цілісно охарактеризовано сучасний стан процесу підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності; виявлено низку об'єктивних суперечностей його теоретичної та практичної реалізації у закладах вищої освіти України;

– теоретично обґрунтовано і експериментально змодельовано процес формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності із низки взаємонеподільних блоків (організаційний, змістовний, конструктивний та діагностико-результативний);

– виокремлено компоненти (аксіологічний, когнітивний, діяльнісний та особистісно-комунікативний), увиразнено критерії, показники й рівні сформованості готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності;

– визначено та доведено ефективність організаційно-педагогічних умов забезпечення процесу формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності (формування особистісного сенсу студентів щодо професійної діяльності й позитивної мотивації їх взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг; трансформація змісту підготовки студентів до оволодіння ними комунікативними стратегіями функціонування професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг; реалізація інформаційно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу ВНЗ);

– конкретизовано сутність і зміст ключових понять «професійна взаємодія зі споживачами туристичних послуг» та «готовність майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі їх професійної підготовки».

Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо вдосконалення змісту, форм і методів формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі їх професійної підготовки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці та впровадженні у процес професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму навчального комплексу зі спецкурсу «Організація екскурсійної діяльності» та його навчально-методичного забезпечення; навчально-методичних посібників: «Методичні рекомендації до спецкурсу «Організація екскурсійної діяльності» (для студентів галузі знань 24 «Сфера обслуговування» за спеціальністю 242 «Туризм», освітній ступінь бакалавр) та «Методичні рекомендації щодо підготовки і проведення екскурсій у музеях».

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні результати дослідження, а також концептуальні положення й загальні висновки обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та практики туризму і готельного господарства Київського університету туризму, економіки і права (м. Київ), на всеукраїнських і міжнародних семінарах і конференціях: науково-звітних у Київському університеті туризму, економіки і права (Київ, 2013-2017); *міжнародних*: «Туризм в умовах глобалізації: виклики часу: IV Міжнародна науково-практична конференція «Ефективні форми управління туристичної індустрії в умовах сучасного етапу глобалізаційного процесу» (2015 р., м.Київ); Ключові

компетентності в моделі сучасного фахівця. III Міжнародна Науково практична інтернет-конференція (29 лютого 2016 р., м. Переяслав-Хмельницький), *Inovativny výskum v oblasti vzdelávania a sociálnej práce: Medzinárodná vedecko-praktická konferencia*, (10-11 березень 2017 р., – Sladkovičevo: Словенія); III Міжнародна мультидисциплінарна конференція «Чорноморські наукові студії» (19 травня 2017р., м.Одеса); всеукраїнських: «Сучасні екологічні проблеми та методика викладання еколого-правових дисциплін» (25-26 листопада 2010 р., м. Харків); «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» (26 березня 2015 р., м. Київ), «Формування професіоналізму фахівця в системі безперервної освіти»: (16-17 квітня 2015 р., м. Переяслав-Хмельницький); Туризм як чинник розвитку регіонів: проблеми та перспективи: XV аспірантські читання КУТЕП (1 грудня 2015 р., м.Київ).

Результати дослідження можуть бути використані з метою підвищення кваліфікації фахівців сфери туризму у закладах післядипломної освіти підвищення кваліфікації фахівців означеного профілю.

Основні положення й результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Київського університету туризму, економіки і права (акт про впровадження № 29-01-04/у від 11.05.2017 р.), Мукачівського державного університету (акт про впровадження №1600 від 11.09.2017 р.), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди» (акт про впровадження №456 від 24.05.2017 р.); Національного транспортного університету (акт про впровадження № 2120/06-03 від 15.09.2017 р.); Інституту професійного росту фахівців туризму і курортів (акт про впровадження № 019 від 25.05.2017 р.), Київського державного коледжу туризму та готельного господарства (акт про впровадження № 52/1-01-11 від 22.06.2017 р.).

Публікації. Матеріали дослідження оприлюднено у 15 одноосібних наукових працях, з яких: 4 статті у наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 8 – у збірниках науково-практичних конференцій, 2 навчально-методичних посібники.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (236 позицій, з них – 15 іноземною мовою), 25 додатків. Загальний обсяг дисертації – 278 сторінок, з них основного тексту – 175 сторінок. Робота містить 24 таблиць і 18 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено її мету, завдання, об'єкт, предмет, теоретико-методологічні основи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення, наведено відомості про апробацію та впровадження одержаних результатів, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «**Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму**» – проаналізовано основні тенденції розвитку туризму в Україні як сфери науково-практичної діяльності, організацію підготовки студентів до екскурсійної діяльності в процесі професійної туристичної освіти у ВНЗ як педагогічну проблему; формування готовності фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної туристичної освіти у ВНЗ України; уточнено сутність і зміст ключових понять «професійна взаємодія зі споживачами туристичних послуг» та «готовність майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки; охарактеризовано особливості формування готовності майбутнього фахівця сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної освіти у ВНЗ України.

На підставі результатів аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури систематизовано погляди учених ХХ на початку ХХІ століття з порушеної проблеми та зазначено, що упродовж останніх десятиліть відбувається методологічне осмислення структури туризму, як сфери науково-практичної діяльності, здійснюються наукові пошуки змісту і технологій професійної туристської освіти майбутніх фахівців.

Доведено, що на основі базису дослідження – науково-методологічного доробку теоретиків і практиків сфери туризму започатковано її вивчення, як цілісної сфери із чітким

економіко-стратегічним спрямуванням її різних аспектів, які сьогодні є предметом туризмології (теорія туризму).

Виокремлено за результатами аналізу наукових, інформаційних і статистичних джерел етапи парадигми туризму у таких межах: економічні пріоритети (його вагомість розглядали із позиції прибутковості); інтеграція туризму із соціальними науками: (географія, історія, якими зумовлено формування двох його напрямів: регіоналістика туризму та історія туризму); вивчення соціальних засад туризму (пріоритетність досліджень філософії, соціології, педагогіки та психології туризму).

У розділі визначено низку проблем, які об'єктивно гальмують розвиток туристичної сфери в Україні. А саме: відсутність цілісної системи державного управління у регіонах; недостатність інформаційної, матеріальної, організаційної та методичної підтримки суб'єктів підприємництва туристичної галузі; перевага туристичних закладів, рівень яких не відповідає міжнародній стандартизації; незадовільний стан сервісної та інформаційної інфраструктури у зонах вітчизняних і міжнародних транспортних коридорів; недостатній рівень забезпеченості висококваліфікованими фахівцями; відсутність мобільної системи інформування споживачів екскурсійних послуг про об'єкти туристичної сфери.

Обґрунтовано аргументи (соціально-економічні, політичні, демографічні, географічні, екологічні) щодо доцільності перманентного розвитку туризму, оскільки як соціально-економічна цілісність, він виконує низку чітко визначених функцій: оздоровчу, політичну, економічну, виховну.

Доведено, що подолання означених негативних тенденцій уможливить підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної туристичної індустрії на міжнародному туристичному ринку, забезпечивши якість національного туристичного продукту шляхом облаштування природних територій і об'єктів культурної спадщини, відповідного інфраструктурного наповнення і створення інформаційного супроводу, у тому числі, для іноземних туристів.

Увиражено парадигму підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у ВНЗ України, яка передбачає, по-перше – філософську складову: теоретико-методологічні засади туризмології, систему методологічних принципів і цінностей, що обумовлюють спосіб бачення реалій туризму (І. Зязюн, В. Квартальнов, В. Федорченко); по-друге – узагальнення закономірностей і законів, у яких визначено прямування понять туристської теорії; по-третє – забезпечення ефективної схеми реалізації завдань туризму, що обумовлюють його функціонування у руслі загальноприйнятих зразків і схем.

Зазначено, що туристська освіта повинна спиратися на гуманістичну філософію й утверджувати особистісно-орієнтовану та професійно-спрямовану освітньо-виховну діяльність; сприяти розкриттю творчого потенціалу суб'єктів педагогічного процесу; забезпечувати туристську галузь України конкурентоспроможними фахівцями за всіма спеціалізаціями згідно суспільних потреб.

Представлено завдання туристської освіти, які полягають у підвищенні рівня якості фахової підготовки в умовах її неперервності; забезпечення всебічного розвитку особистості майбутнього фахівця сфери туризму (комунікації з представниками інших країн), формуванні навичок професійної взаємодії. Уведення із 2003 н/р до державного класифікатора нової професії сфери туризму «Екскурсознавець» передбачає саме таку підготовку професіоналів.

Визначено обов'язкові умови забезпечення ефективної реалізації змісту професійної освіти: передусім – це додержання низки загально педагогічних принципів (цілісний підхід до змісту професійної підготовки; урахування органічної єдності між загальним і професійним навчанням; міцний зв'язок теорії з практикою; забезпечення партнерських стосунків між освітою і сферою праці). Встановлено, що адаптацію вищих навчальних закладів України, які здійснюють підготовку фахівців для сфери туризму в умовах її перманентного розвитку здійснено на основі системного аналізу модернізації стандартів професійної туристичної освіти.

Відповідно, виокремлено низку структурних компонентів готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності: аксіологічний, когнітивний, діяльнісний та особистісно-комунікативний. *Аксіологічний* - система цінностей і професійних установок, які мотивують до конструктивної професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг та формують позитивне ставлення студентів до неї; *когнітивний* - наявність комплексу професійно-орієнтованих знань студентів про особливості туристичної діяльності, які є необхідними для професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг; *діяльнісний* - наявність проєктувально-конструктивних, виконавських, аналітико-рефлексивних умінь і навичок реалізації професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг і *особистісно-комунікативний* - морально-психологічна готовність і комунікативна компетентність студентів сфери туризму до успішної професійної взаємодії, професійно-ділового й міжособистісного спілкування зі споживачами екскурсійних послуг.

На підставі обґрунтування сутності та структури готовності студентів до екскурсійної діяльності визначено зміст поняття *«готовність майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності»*. У нашому розумінні – це складне, інтегративне, особистісне утворення. Його стрижнем є ціннісні установки, потреби й мотиви безконфліктної взаємодії, професійно-важливі особистісні якості, знання, уміння і навички та певний досвід їх застосування у професійній взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг.

У другому розділі – *«Формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної освіти»* – охарактеризовано процес підготовки студентів до екскурсійної діяльності в умовах професійної туристичної освіти; змодельовано процес формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в умовах професійної освіти; розкрито особливості формування готовності до екскурсійної діяльності в процесі професійної освіти майбутніх фахівців сфери туризму. Зміст підготовки майбутніх фахівців сфери туризму укладено згідно із вимогами суспільства до їхніх знань, особистісних характеристик сучасного фахівця, запитів і потреб туристичного ринку праці (А. Конох, В. Лозовецька, Л. Лук'янова, Н. Мойсеюк, Н. Ничкало, А. Сесьолкін, М. Скрипник, Н. Сударева, О. Фастовець, В. Федорченко). Підвищення якості процесу формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності зумовлено сучасними технологіями удосконалення професійного навчання, загалом, які спрямовані на активізацію розумової діяльності та формування професійних компетентностей студентів.

У розділі запропоновано та обґрунтовано цілісну модель формування готовності майбутнього фахівця сфери туризму до екскурсійної діяльності (рис.1). Процес формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності теоретично обґрунтовано структурно представлено і змодельовано із чотирьох блоків: організаційного, змістового, конструктивного, діагностико-результативного

Організаційний опирається на *аксіологічний, системний, компетентнісний, діяльнісний, особисто-орієнтований, акмеологічний, гуманістичний* підходи задля реалізації основних функцій формування готовності до професійної діяльності, що охоплює чотири компоненти: аксіологічний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-комунікативний згідно принципів науковості, системності й послідовності, доступності, наочності, емоційності, свідомості, активності та самостійності, компетентності, міцності, гуманізації, професійної спрямованості, професійної

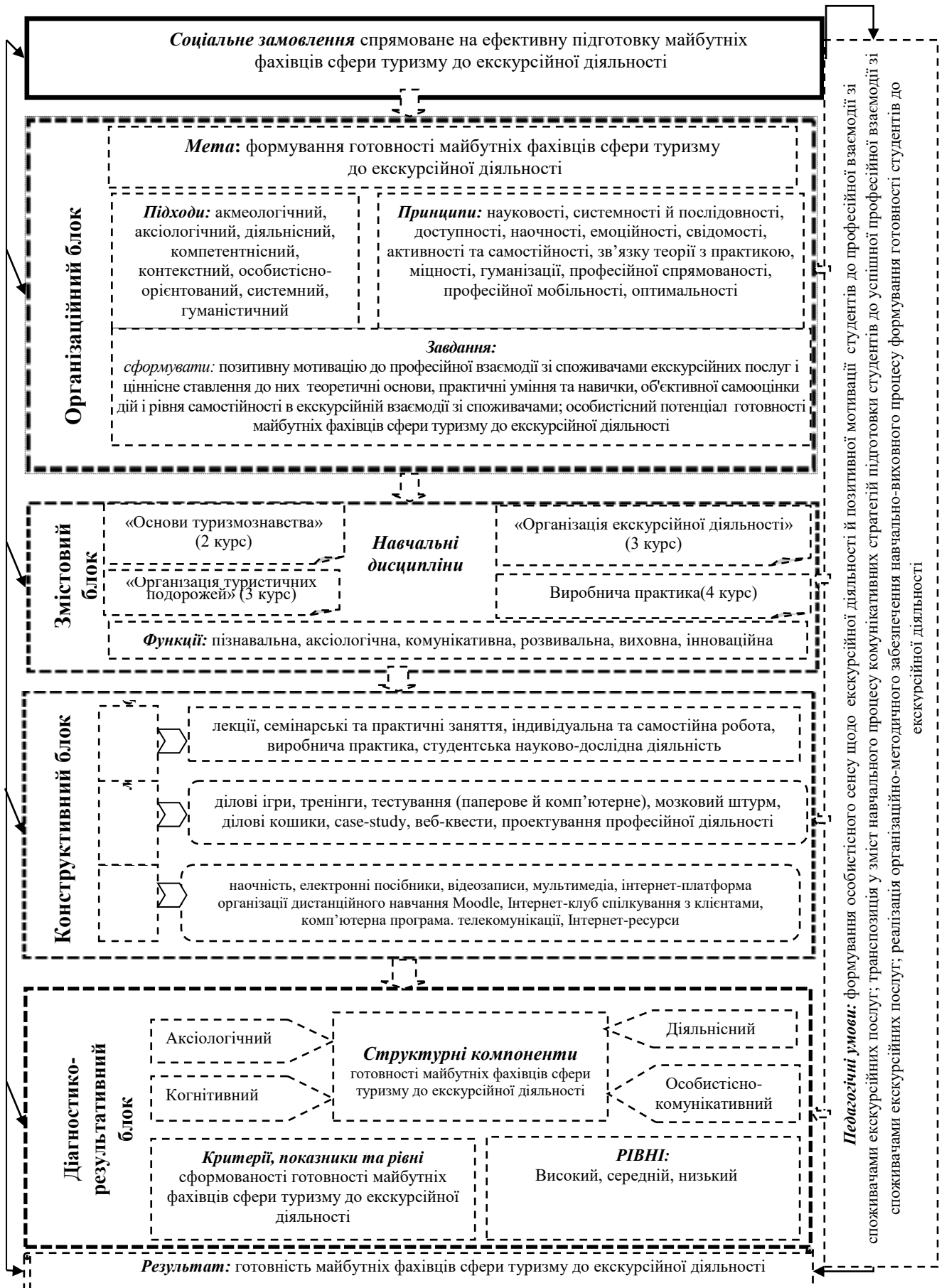

Рис. 1 Модель формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності

мобільності, оптимальності та організаційно-педагогічних умов. А саме – формування особистісного сенсу щодо екскурсійної діяльності й позитивної мотивації студентів до професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг; транспозиція у зміст навчального процесу комунікативних стратегій підготовки студентів до екскурсійної діяльності; реалізація організаційно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу формування готовності студентів до екскурсійної діяльності.

Змістовний блок передбачав застосування словесних, наочних, практичних, проблемних методів, а також тестування, захисту розробок, використання інформаційних та інтерактивних технологій, пошук інформації в Інтернеті, участь у туристських зльотах, експедиціях та ін.

Навчання здійснювалось у формі лекцій, практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи, виробничої практики, студентської науково-дослідної роботи у поєднанні із методами – мультимедійні лекції, мультимедійні лекції з синхронізованими презентаціями в середовищі Camtasia Studio, ділової ігри, тренінгів, мозкового штурму, ділових кошиків, case-study, веб-квестів, проектування професійної діяльності. Виявлено найефективніші засоби формування означеної готовності: електронні посібники, відеозаписи, відеоматеріали, мультимедіа, програми PowerPoint, телекомунікації, інтернет-платформи організації дистанційного навчання Moodle, Інтернет-клуб спілкування з клієнтами, комп'ютерні програми та Інтернет-ресурси (WWW-сторінки, електронні конференції, електронна пошта).

Діагностико-результативний блок (формування структурних компонентів готовності: аксіологічний, когнітивний, діяльнісний і особистісно-комунікативний), критерії, показники та рівні (високий, середній, низький) зумовив оцінку одержаних даних і констатацію переходу студентів на високий рівень їхньої готовності до самостійної екскурсійної діяльності у сфері туризму.

У розділі описано алгоритм реалізація розробленої моделі шляхом добору змісту підготовки майбутніх фахівців під час укладання навчальних програм: доцільне використання і опертя на такі детермінанти: перша – неперервність ступеневої підготовки у ВНЗ – бакалавр, магістр; у післядипломній освіті – підвищення кваліфікації фахівців екскурсійної діяльності; друга – визначення теоретичного і практичного змісту підготовки фахівців, його поділу на теоретичну та практичну складові; третя – поділ навчальних елементів залежно від функцій компонентів професійної діяльності: екскурсійна, виховна, управлінська, організаційна, маркетингова, науково-педагогічна.

Зміст підготовки фахівців з екскурсійної діяльності було згруповано в цикли навчальних дисциплін: гуманітарний та соціально-економічний; фундаментальний, природничо-науковий та загальноекономічний, професійний та практичний задля забезпечення формування широкого обсягу їхніх знань, необхідних для реалізації управлінської, організаційної, маркетингової, науково-педагогічної функцій професійної діяльності. Особливе значення посіла практична підготовка у підготовці майбутніх фахівців до екскурсійної діяльності. На ефективність формування її змісту впливала специфіка індивідуального розвитку особистості майбутнього фахівця з екскурсійної діяльності, його вміння створювати траєкторію свого саморозвитку й самореалізації. Відповідно було враховано базовий (обов'язковий) та варіативний компоненти змісту навчання.

Наголошено, що у зміст підготовки бакалаврів напряму «Туризм» внесено зміни відповідно до сутності та особливостей екскурсійної діяльності, що передбачають обов'язкове включення до плану низки дисциплін: «Логіка», «Соціальна педагогіка», «Організація екскурсійної дальності» (курс, у якому враховано всі функції та напрями професійної діяльності екскурсорода), «Музезнавство», «Педагогіка та психологія екскурсійної справи», «Наукові дослідження в екскурсійній діяльності», «Управління та менеджмент в екскурсійній справі», «Маркетинг в екскурсійній діяльності», «Правове забезпечення екскурсійного супроводу», «Економіка і ціноутворення в екскурсійній діяльності», «Професійна етика та екскурсійний етикет», «Реклама в екскурсійній

діяльності». Обґрунтовано важливість вибірових дисциплін («Ораторське, режисерське та акторське мистецтво», «Етнографія та фольклористика», «Візуальна психодіагностика»).

У третьому розділі – **«Організаційно-методичне забезпечення процесу формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності»** – визначено передумови формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності у вищих закладах освіти України; обґрунтовано доцільність впровадження спецкурсу «Організація екскурсійної діяльності» у процес професійної підготовки фахівців означеного профілю та наведено результати педагогічного експерименту.

Дослідження проводили впродовж 2012-2017 років і забезпечили послідовну реалізацію його етапів: пошуково-аналітичний, емпіричний і підсумково-узагальнюючий.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту залучено 215 студентів ВНЗ України, які були охоплені дослідженням: Київського університету туризму, економіки і права; Інституту професійного росту фахівців туризму і курортів; Національного транспортного університету; Мукачівського державного університету та ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди». За рівнем успішності та соціально-віковими характеристиками було виокремлено експериментальну (ЕГ) і контрольну (КГ) групи. Їх склад добирали на підставі відносно рівних умов підготовки.

У процесі констатувального етапу експерименту було виявлено, що майбутні фахівці сфери туризму здебільшого перебувають на середньому рівні сформованості готовності до організації екскурсійної діяльності: 17,2% респондентів посіли високий рівень, 64,2% – середній і низький – відповідно 18,6%. Результати констатувального етапу експерименту свідчать про наявність змістово-процесуальних недоліків у змісті підготовки майбутніх фахівців, що детермінують організацію спеціальної роботи з метою формування їхньої готовності до екскурсійної діяльності.

Процедурою експериментальної частини дисертаційної роботи передбачено впровадження авторської моделі задля цілеспрямованого формування готовності до екскурсійної діяльності у процесі вивчення таких дисциплін: «Основи туризмознавства», «Організація туристичних подорожей», «Організація екскурсійної діяльності», виробничої практики, а також налагодження взаємодії зі споживачами туристичних послуг. У КГ навчальний процес здійснювали згідно традиційної методики і реалізували зміст, який передбачений у Державному стандарті вищої освіти України.

Під час вивчення дисциплін «Організація екскурсійної діяльності» студенти ЕГ опанували теоретичними знаннями на лекційних і практичних заняттях із систематичним використанням методу проєктів, «мозкового штурму», *кейс-технології (ситуаційної методики навчання)* у процесі опанування такими темами: «Методичні прийоми в екскурсійній діяльності», «Техніка проведення екскурсій», «Дослідження екскурсійного процесу та його складових». Метод *дослідження* застосовували задля набуття досвіду самостійного наукового пошуку і впровадження знань, залучали студентів у дослідницьку діяльність, враховуючи сутність наукового дослідження, в якому поєднувалось спостереження із науковим аналізом невідомих фактів. Під час навчання орієнтували їх на пошуки і вивчення літературних джерел, екскурсійних об'єктів, музейних експонатів, експозицій, вивчення екскурсійної аудиторії, а також залучали до участі у предметних олімпіадах, студентських наукових гуртках, приміром – «Обрій», студентських науково-практичних конференцій, міжнародних наукових конференцій в КУТЕПі; «круглих столах» із проблем екскурсійної справи, наукових доповідях та підготовки публікацій. У формі семінарів-дискусій реалізовано теми: «Портфель екскурсорода», підходи до його комплектування», «Технологічна карта екскурсії, методика її складання». У *навчальних рольових іграх* відтворювали соціокультурний та фаховий аспекти професійної діяльності майбутніх організаторів екскурсій безпосередньо у дотичній діяльності.

У змісті підготовки майбутніх фахівців означеної сфери було враховано: по-перше – її неперервність, як процесу; по-друге – взаємодію теоретичного та практичного компонентів; по-третє – поділ навчальних елементів залежно від функцій кожного компонента професійної діяльності (екскурсійна, виховна; управлінська; організаційна; маркетингова; науково-педагогічна); по-четверте – специфіку індивідуального особистісного розвитку майбутнього фахівця.

Анкетування здійснили до початку формувального етапу експерименту і одразу після його завершення. Відповідно, студентам було запропоновано здійснити самооцінку мети і мотивів опанування знаннями; рівень сформованості практичних навичок; особистісних якостей та індивідуально-психологічних особливостей, якими мав би володіти майбутній екскурсознавець для успішної організації екскурсій та взаємодії зі споживачами туристичних послуг.

Для діагностування студентів нами використано опитувальник і на основі визначених критеріїв виявлено рівні сформованості готовності майбутніх фахівців за аксіологічним, когнітивним, діяльнісним та комунікативно-особистісним компонентами у %. Згідно проявів кожного критерія компонента їм надавали числове значення і, відтак, визначали рівні у трьох вимірах: високий, середній, низький.

Одержані дані студентів ЕГ і КГ до початку формувального етапу та після його завершення зведено у таблиці 1 і наочно представлено на рис.1. Це дозволило нам забезпечити і якісно представити оцінку одержаних результатів.

Наведені у таблиці 1 результати дослідження свідчать про те, що наприкінці його контрольного етапу в ЕГ відбулися істотні якісні зміни. А саме: високого рівня досягли 39,3% респондентів ЕГ та 21,3% КГ; на середньому перебували 53,4% студентів в ЕГ та 63,8% у КГ.

Відповідно до одержаних результатів на низькому рівні готовності все ще перебували 7,3% студентів експериментальної та 14,9% - контрольної груп.

Таблиця 1

Готовність студентів до організації екскурсійної діяльності
(покомпонентний аналіз до і після експерименту)

Компоненти сформованості		Рівні					
		Високий		Середній		Низький	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Аксіологічний	I	15,8	15,6	65,7	65,0	18,5	19,4
	II	36,7	20,3	54,2	63,8	9,1	15,9
Когнітивний	I	16,4	15,9	66,6	67,9	17,0	16,2
	II	39,4	20,0	55,2	67,6	5,4	12,4
Діяльнісний	I	14,8	14,0	63,4	65,7	21,8	20,3
	II	38,8	17,8	53,3	65,4	7,9	16,8
Особистісно-комунікативний	I	21,5	22,0	59,7	59,0	18,8	19,0
	II	42,5	27,3	50,9	58,4	6,7	14,3
До контрольного етапу (I)		17,2	16,9	63,8	64,4	19,0	18,7
Після контрольного етапу (II)		39,3	21,3	53,4	63,8	7,3	14,9

Оскільки нами розглянуто дві незалежні вибірки ЕГ і КГ, які необхідно порівняти за рівнем сформованості виокремлених компонентів, вважаємо, що використання φ^* - критерій кутового перетворення Фішера підтвердить об'єктивну доказовість одержаних даних.

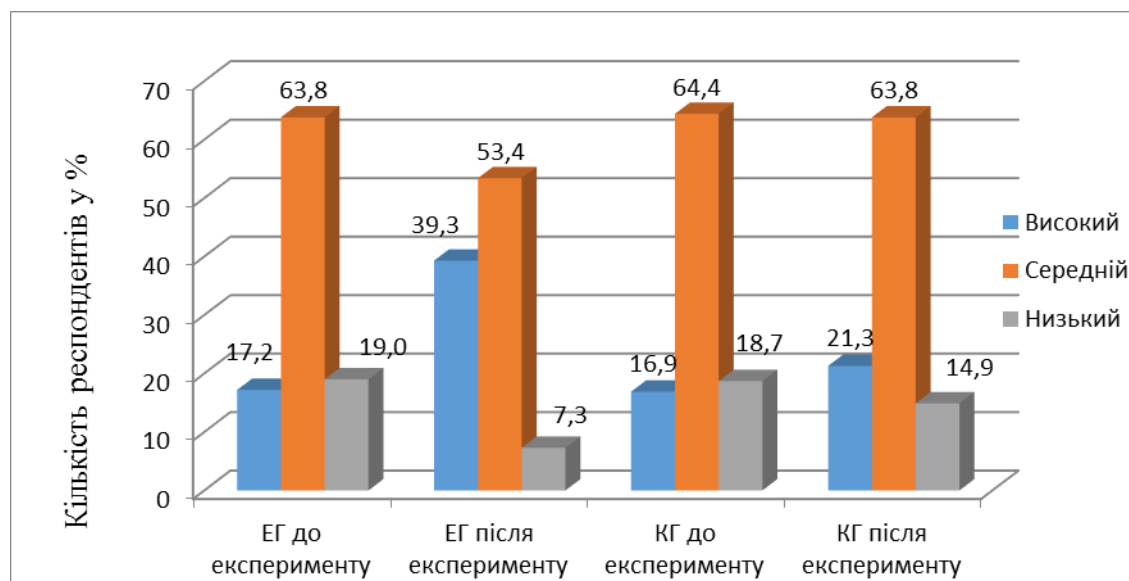

Рис. 1. Готовність студентів до організації екскурсійної діяльності (графічне зображення покомпонентного аналізу до і після експерименту)

Ураховуючи критичні значення $\varphi^*_{кр}$, що відповідають прийнятим у психолого-педагогічних дослідженнях рівням статистичної значущості

$$\varphi^*_{кр} = \begin{cases} 1,64 & (p \leq 0,05) \\ 2,31 & (p \leq 0,01) \end{cases}$$

одержаних даних підрахунків переконують в істотності якісних відмінностей характеристики рівневої готовності студентів ЕГ та КГ за всіма компонентами: найбільше значення $\varphi^*_{емп}$ зафіксовано за діяльнісним (3,46) та когнітивним (3,108), дещо нижчі рівні аксіологічного (2,697) та особистісно-комунікативного (2,351).

Наведені дані свідчать про те, що підготовка студентів до організації екскурсійної діяльності під час навчання у ВНЗ може бути ефективною лише за умови її цілеспрямованої організації та належного методичного забезпечення. У руслі проблеми дослідження це навчання за розробленою нами експериментальною програмою.

Таким чином, результати, які ми одержали на різних етапах експериментальної частини дослідження процесу формування готовності майбутніх фахівців туризму до організації екскурсійної діяльності свідчать про те, що запропонована нами модель є доцільною для впровадження, оскільки її ефективність статистично доведена, а одержані показники в різних вищих навчальних закладах України, які були охоплені експериментом, не викликають сумнівів.

ВИСНОВКИ

На підставі держаних результати здійсненого дослідження сформульовано такі загальні висновки:

1. Матеріали аналізу наукової літератури з проблеми формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки засвідчили, що означену проблему все ще не представлено в сучасній концепції професійної підготовки фахівців туризму. Вимоги системи вищої туристської освіти обумовлюють потребу щодо їх формування як компетентних фахівців, спроможних на високому професійному рівні взаємодіяти зі споживачами екскурсійних послуг. Таку

взаємодію розуміємо як цілеспрямований і динамічний процес безпосереднього (опосередкованого) впливу на осіб, які мають намір замовити, замовляють або використовують окремі чи комплексні послуги суб'єктів туристичної індустрії. Відповідно сформульовано поняття готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки – це складне, інтегративне, особистісне утворення, стрижневою основою якого є ціннісні установки, потреби й мотиви безконфліктної взаємодії, професійно-важливі особистісні якості, а також сукупність знань, умінь і навичок та певний досвід їх застосування у професійній взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг. Результатами моніторингу процесу формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності під час їх професійної підготовки доведено актуальність обраної теми.

2. Структура готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності та професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг охоплює низку компонентів: аксіологічний (система цінностей і професійних установок, які мотивують студентів до професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг та формування позитивного ставлення до неї); когнітивний (наявність комплексу професійно-орієнтованих знань у студентів про особливості екскурсійної діяльності, які необхідні для професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг); діяльнісний (наявність проектувально-конструктивних, виконавських, аналітико-рефлексивних умінь і навичок реалізації професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг) і особистісно-комунікативний (морально-психологічна готовність й комунікативна компетентність фахівця туризму, необхідні для успішної професійної взаємодії, професійно-ділового й міжособистісного спілкування зі споживачами екскурсійних послуг). Рівень сформованості готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки охарактеризовано за сукупністю показників і

виявлено їх рівні у трьох вимірах – високий, середній, низький.

3. Результати здійсненого аналізу сучасного стану готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності свідчить про те, що вони частково володіють уміннями вести ділові професійні бесіди; навичками обирати доцільніший стиль спілкування і попереджати та розв'язувати міжособистісні конфлікти; визначати оптимальну соціально-психологічну дистанцію у спілкуванні зі співрозмовниками. Майбутні фахівці, які були охоплені експериментальним дослідженням визнали, що впровадження у навчальний процес новітніх педагогічних технологій, задля всебічного самовдосконалення особистості, впливає на підвищення рівня їхньої готовності до екскурсійної діяльності у професійній підготовці.

4. Спроектовано модель формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки із низки структурних блоків – організаційний, змістовий, конструктивний і діагностико-результативний. Результатом їх реалізації розглядаємо сформовану готовність майбутніх фахівців туризму до професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг на належному рівні

Розроблено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування означеної готовності: формування особистісного сенсу щодо екскурсійної діяльності й позитивної мотивації студентів до професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг; транспозиція у зміст навчального процесу комунікативних стратегій підготовки студентів до успішної професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг; реалізація організаційно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу формування готовності студентів до екскурсійної діяльності. Ними обумовлено досягнуту динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки: наприкінці педагогічного експерименту кількість студентів із високим рівнем сформованості означеної готовності збільшилась в ЕГ на 21,1 %, у КГ – на 4,4 %, із низьким рівнем сформованості означеної готовності кількість студентів зменшилась в ЕГ на 11,7 %, у КГ – на 3,8 %; мінливість чисельності осіб відбувалась за рахунок середнього рівня ЕГ і КГ та надала кількісну перевагу студентів високого рівня в ЕГ.

Факторним аналізом встановлено, що найбільш значущими показниками готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки були в ЕГ – показники проектувально-конструктивних, виконавських та аналітико-рефлексивних умінь і навичок, а у КГ – моральних цінностей у вирішенні конфліктів.

Водночас, здійснене дослідження не вичерпує проблему формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки. Подальшого вивчення потребують питання мотивації студентів до професійного спілкування зі споживачами туристичних послуг, а також узагальнення зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності та формування навичок професійної взаємодії з ними.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Навчально – методичні посібники:

1. Літовка-Деменіна С. Г. Методичні рекомендації до спецкурсу «Організація екскурсійної діяльності» [для студентів галузі знань 24 «Сфера обслуговування» за спеціальністю 242 «Туризм», освітній ступінь бакалавр] / Літовка-Деменіна С. Г. Київ: Вид-во КУТЕП, 2015. 96 с.

2. Літовка-Деменіна С. Г. Методичні рекомендації щодо підготовки і проведення екскурсії по музею [для студентів галузі знань 24 «Сфера обслуговування» за спеціальністю 242 «Туризм», освітнього ступеню бакалавр] / С. Г. Літовка-Деменіна, В. В. Любарець. Київ: Вид-во КУТЕП, 2016. 34 с.

Статті в наукових фахових виданнях України:

3. Літовка-Деменіна С. Г. Питання готовності майбутнього фахівця сфери туризму до здійснення екскурсійної діяльності / *Педагогіка та психологія*: збірник наукових праць. Харків, 2016. Вип. 52. С. 134-143.

4. Літовка-Деменіна С. Г. Особливості викладання екскурсійної діяльності для студентів напряму підготовки «Туризм» / *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*: зб. наук. праць. Київ: Педагогічна думка, 2016. Вип. 4. С. 160-172.

5. Літовка-Деменіна С. Г. Сучасний стан підготовки майбутнього фахівця сфери туризму до екскурсійної діяльності: теоретико-методологічний аспект / *Теоретична і дидактична філологія*: збірник наукових праць. Серія «Педагогіка». Переяслав-Хмельницький: «ФОП Добровська Я.М.», 2017. Вип. 24. С. 93-102.

6. Літовка-Деменіна С. Г. Стан готовності майбутніх фахівців сфери туризму до організації екскурсійної діяльності / *Освітній простір України: науковий журнал ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*. Івано-Франківськ, 2017. Вип. 10. С.192-201.

Статті у закордонних наукових виданнях:

7. Литовка-Деменина С. Г. Диагностика готовности студентов к экскурсионной деятельности в процессе профессионального туристического образования» / *Теория и методика профессионального образования: сборник научных статей*. Минск: РИПО, 2017. Вып. 4, Ч. I. С. 208-215.

Наукові статті та тези доповідей у збірниках матеріалів конференцій:

8. Літовка С.Г. Екологічна освіта і культура як парадигма природоохоронних знань суспільства / *Сучасні екологічні проблеми та методика викладання еколого-правових дисциплін*: республіканська науково-практична конференція, 25-26 листопада 2010 р. Харків: НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2010. С.217-218.

9. Літовка С. Г. Аналіз стану підготовки майбутніх фахівців сферу туризму до екскурсійної діяльності / *Туризм в умовах глобалізації: виклики часу: IV Міжнародна науково-практична конференція «Ефективні форми управління туристичної індустрії в умовах сучасного етапу глобалізаційного процесу»*. Київ, 2015. Ч.V. С. 96-102.

10. Літовка-Деменіна С. Г. Особливості використання інтерактивних методів навчання у підготовці майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Звітної науково-практичної конференції за 2014 рік (м.Київ, 26 березня 2015 р.)*, Т. 2. / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ІТТО НАПН України, 2015. С. 20-24.

11. Літовка-Деменіна С. Г. Сучасні аспекти освітніх теорій професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму. *Формування професіоналізму фахівця в системі безперервної освіти: збірник наукових праць за матеріалами V Всеукр. науково-практичної Інтернет-конференції (16-17 квітня 2015 року, м. Переяслав-Хмельницький)*. Київ: Міленіум, 2015. Вип. 5. С.44-46.

12. Літовка-Деменіна С. Г. Екскурсійна справа як складова розвитку туристського регіону / *Туризм як чинник розвитку регіонів: проблеми та перспективи: матеріали XV аспірантських читань*. Київ: КУТЕП, 2015. С. 69-73.

13. Літовка-Деменіна С. Г. Екологічна компетентність в умовах фундаменталізації професійної підготовки бакалаврів за фахом «Туризм» / *Ключові компетентності в моделі сучасного фахівця: зб. наук. праць III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.*, 29 лютого 2016 р. Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я. М., 2016. Ч. I. С. 212-215.

14. Літовка-Деменіна С. Г. Експеримент по формированию готовности к экскурсионной деятельности будущих специалистов сферы туризма / *Inovativny výskum v oblasti vzdelávania a sociálnej práce: Medzinárodná vedecko-praktická konferencia*, 10-11. marca 2017 Sladkovičovo: Slovenská republika. 2017. P. 138-140.

15. Літовка-Деменіна С. Г. Педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки. *Чорноморські наукові студії третьої міжнародної мультидисциплінарної конференції, 19 травня 2017р.*: Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: збірник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. Вип. 27. С. 189-192.

АНОТАЦІЇ

Літовка–Деменіна С. Г. Формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». – Івано-Франківськ, 2018.

У дисертації теоретично обґрунтовано та експериментально доведено ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки, що охоплює формування особистісного сенсу студентів щодо професійної діяльності та їх позитивної мотивації до професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг; доцільність трансформації у зміст навчального процесу комунікативних стратегій оволодіння студентами навичками професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг; обґрунтовано шляхи реалізації інформаційно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу формування готовності студентів за напрямом підготовки 242 «Туризм» до професійної взаємодії зі споживачами екскурсійних послуг.

Спроековано модель формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки, яка складається із низки взаємонаповнюваних структурних блоків (організаційний, змістовний, конструктивний та діагностико-результативний).

Конкретизовано теоретичну сутність понять: професійна взаємодія зі споживачами туристичних послуг і готовність майбутніх фахівців означеної сфери до екскурсійної

діяльності в процесі професійної підготовки; структурні компоненти (аксіологічний, когнітивний, діяльнісний та особистісно-комунікативний), критерії, показники й рівні сформованості готовності бакалаврів туризму до професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг.

Ключові слова: професійна підготовка, формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності, педагогічні умови, модель.

Литовка-Деменина С.Г. Формирование готовности будущих специалистов сферы туризма в экскурсионной деятельности в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – ГВУЗ «Прикарпатский национальный университет имени Василя Стефаника». – Ивано-Франковск, 2018.

В диссертации теоретически обоснована и экспериментально доказана эффективность педагогических условий формирования готовности будущих бакалавров сферы туризма к экскурсионной деятельности в процессе профессиональной подготовки, которые охватывают формирование личностного смысла студентов к профессиональной деятельности и их положительной мотивации к профессиональному взаимодействию с потребителями экскурсионных услуг; целесообразность трансформации в содержание учебного процесса коммуникативных стратегий овладения студентами навыками успешного профессионального взаимодействия с потребителями экскурсионных услуг; обоснованы пути реализации информационно-методического обеспечения учебно-воспитательного процесса формирования готовности студентов направления подготовки 242 «Туризм» к профессиональному взаимодействию с потребителями экскурсионных услуг.

Спроектировано модель формирования готовности будущих специалистов сферы туризма к экскурсионной деятельности в процессе профессиональной подготовки, которая состоит из ряда взаимнообусловленных структурных блоков (организационный, содержательный, конструктивный и диагностико-результативный).

Формирование указанного вида готовности осуществляли согласно принципам научности, системности, профессиональной мобильности, оптимальности, а также организационно-педагогических условий: формирования личностного сенса к экскурсионной деятельности и позитивной мотивации студентов к профессиональному взаимодействию с потребителями экскурсионных услуг; транспозиции в содержание учебного процесса коммуникативных стратегий подготовки студентов к экскурсионной деятельности, реализации организационно-методического обеспечения учебно-воспитательного процесса.

Конкретизирована теоретическая сущность понятий: профессиональное взаимодействие с потребителями туристических услуг и готовность будущих специалистов обозначенной сферы к экскурсионной деятельности в процессе профессиональной подготовки; структурные компоненты (аксіологічний, когнітивний, діяльнісний та особистісно-комунікативний), критерии, показатели и уровни сформированности готовности бакалавров туризма к профессиональному взаимодействию с потребителями туристических услуг.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, формирование готовности будущих бакалавров сферы туризма к экскурсионной деятельности, педагогические условия, модель.

Litovka-Demenina S.H. Formation of readiness of future professionals in tourism sphere to excursion activities in the process of professional training. – The manuscript.

The thesis for getting a scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences on specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – State Higher Educational Establishment “Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”. – Ivano-Frankivsk, 2018.

The thesis theoretically substantiates and experimentally proves the effectiveness of pedagogical conditions of forming the readiness of future professionals of tourism sphere to excursion activities in the process of professional training that encompasses forming of students'

personal meaning concerning their professional activities and their positive motivation to professional reciprocity with consumers of excursion services; practicability of transformation of contents of academic process in the direction of students' mastering of communicative strategies for successful professional reciprocity with consumers of excursion services; it substantiates the ways of realization of information and methodological support materials of educational and nurturing process of forming readiness of students of the field of study 242 "Tourism" to professional reciprocity with consumers of excursion services.

The model of formation of readiness of future professionals of tourism sphere to excursion activities in the process of professional training which comprises a range of cohesive structural blocks (organizational, content, constructive and diagnostically effective).

It specifies the theoretical of notions: professional reciprocity with consumers of excursion services and readiness of future professionals of the mentioned sphere to excursion activities in the process of professional training; structural components (axiological, cognitive, activity and personality-communicative), criteria, showings and levels of formedness of readiness of bachelors of tourism to professional reciprocity with consumers of tourism services.

Key words: professional training, formation of readiness of future professionals in tourism sphere to excursion activities, pedagogical conditions, model.

Друк цифровий. Зам. №321.
Наклад 100 примірників.

Видавець Кушнір Г. М.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія – ІФ № 31 від 26.01.2009р.
76000. м. Івано-Франківськ,
вул. Шота Руставелі, 1, тел. 099 700-47-45